

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

EPIST. IX.

ITEM pars aut explicatio priorum. Sapientem non querere homines, seipso contentum. Quid ergo? non etiam amicum? Imò, sed potest & sine eo esse: potest amittere, & amissum reparare. In seipso fructus & voluptas est, dum parat. An ergo suâ causâ, ut Epicurèi censent? Non, sed potius alterius cui proficit, pro quo periclitetur, pro quo moriatur. Merces virtutis, ipsa est. Fusius deinde & subtilius, Quatenus se contentus, quatenus non sit: & in verbis distinctiuncula Stoica.

AN meritò reprehendat in quadam epistolâ Epicurus eos, qui dicunt sapientem seipso esse contentum, & propter hoc amico non indigere, desideras scire. Hoc obicitur¹ Stilponi ab Epicuro, & his quibus summum bonum visum est² animus impatiens. In ambiguitatem incidendum est, si exprimere *deinde dicitur* vno verbo scitè voluerimus, & Impatentiam dicere. Poterit enim contrarium ei, quod significare volumus, intelligi. Nos enim eum volumus dicere, qui respuat omnis mali sensum: accipietur is, qui nullum possit ferre malum. Vide ergo, num satius sit, aut³ inuulnerabilem animum dicere, aut animum extra omnem patientiam positum. Hoc inter nos⁴ & illos interest. Noster sapiens⁵ vincit quidem incommodum omne, sed sentit: illorum, ne sentit quidem. Illud nobis cum illis commune est, sapientem⁶ seipso esse contentum: sed tamen & amicum habere vult, & vicinum, & contubernalem, quamuis sibi ipse sufficiat. Vide quàm sit se contentus. aliquando sui parte contentus est, si illi manum aut morbus, aut hostis inciderit. Si quis oculum casus excusserit, reliquâ illi suâ satisfaciens: & erit imminuto corpore & anputato tam lætus, quàm integro fuit. Quæ sibi defunt, non desiderat: sed non deesse mavult. Ita sapiens se contentus est, non ut velit esse sine amico, sed ut possit: & hoc quod dico possit, tale est. amissum æquo animo fert: sine amico quidem numquam erit. in suâ potestate habet, quàm citò reparat. Quomodo⁷ si perdidit Phidias statuam, protinus alteram facit: sic & hic faciendarum amicitiarum artifex, substituet alium in locum amissi. Quæris quomodo amicum citò facturus sit? dicam, si illud mihi tecum conuenerit, ut statim tibi solvam quod debeo, & quantum ad hanc epistolam, ⁸ paria faciamus. Hecaton ait: Ego tibi monstrabo⁹ amatorium, sine medicamento, sine herbâ, sine vilius veneficæ carmine. ¹⁰ Si vis amari, ama. Habet autem non tantum amicitia: usus, veteris & certæ, magnam voluptatem, sed etiam initium & comparatio nouæ. Quod interest inter metentem agricolam, & serentem: hoc inter eum qui parauit amicum, & qui parat. ¹¹ Attalus philosophus dicere solebat, *Iucundius esse amicum facere, quàm habere*: quomodo artificii iucundius est pingere, quàm pinxisse. Illa in opere occupata sollicitudo, ingens oblectamentum habet in ipsâ occupatione. Non æquè delectatur, qui ab opere perfecto remouit manum. iam fructu artis suæ fruatur: ipsâ fruebatur arte, cum pingeret. Fructuosior est adolescentia liberorum, sed infantia dulcior. Nunc ad propositum reuertamur. Sapiens etiam si contentus est se, tamen¹² habere amicum vult: si ob nihil aliud, ut exerceat amicitiam, ne tam magna virtus iaceat:

EPIST. IX. I. STILPONI.] Cuius Zeno auditor fuit, & quædam ab eo hausi.

2. ANIMVS IMPATIENS.] Quorum sententia nimis rigida erat, Sapientem mediis in rebus neutram in partem moueri, aut inclinare. Id ad iacopiar vocabant, & in hac Summum bonum esse. Vide me diffusè edisserentem III. Manuduct. Diss. VII.

3. INVULNERABLEM ANIMVM.] Parum scitè exprimit, meo quidem sensu. Cur non imperturbabilem animum potius? cur non vno verbo (licet enim fingere) imperturbationem?

4. ET ILLOS.] Megaricos, inter quos Stilpo.

5. VINCIT QVIDEM.] Sensum non adimunt

Stoici, victoriam donant: ut noster De Prouid. ca. II. Nec hoc dico, non sentit illa, sed vincit. Vide me loco dicto.

6. SEIPSO CONTENTVM.] Magnificum dogma, & inter inopinata. De quo ego Manud. III. Dissert. X.

7. PARIA FACIAMVS.] Nihil reliqui sit, neuter in alterius ære.

8. AMATORIVM.] Glossæ veteres explicant, φίλος. Idem Latini, Venenum.

9. SI VIS AMARI.] Martialis hoc ipsum:

— Marce ut ameris, ama.

10. ATTALVS.] E Stoicis, sub Tiberio, philosophus. de quo epist. CVIII. & alibi.

iaceat : non ob hoc quod ¹¹ Epicurus dicebat in hac ipsâ epistolâ, vt habeat qui sibi egro affideat, succurrat in vincula coniecto vel inopi : sed vt habeat aliquem, cui ipse egro affideat, quem ipsum circumuentum hostili custodia liberet. Qui se spectat, & propter hoc ad amicitiam venit, malè cogitat : quemadmodum cœpit, sic desinet. Parauit amicum aduersus vincula laturum opem : cum primùm crepuerit catena, discedet. Hæ sunt amicitia, ¹² quas *Temporarias* populus appellat. Qui causâ vilitatis assumptus est, tamdiu placebit, quamdiu vtilis fuerit. Hac re ¹³ florentes amicorum turba circumfedit : circa euerfos ingens solitudo est : & inde amici fugiunt, ¹⁴ vbi probantur. Hac re ista tot nefaria exempla sunt, aliorum metu relinquentium, aliorum metu prodentium. Necessè est initia inter se & exitus congruant. Qui amicus esse cœpit, quia expedit ; placebit ei aliquod pretium contra amicitiam, si vllum in illâ placet pretium præter ipsam. In quid amicum paro ? vt habeam pro quo mori possim, vt habeam quem in exilium sequar, cuius me morti opponam & ¹⁵ impendam. Ista quam tu describis, ¹⁶ negotiatio est, non amicitia : quæ ad commodû accedit, quæ quid consecutura sit, spectat. Non dubiè habet aliquid simile amicitia, affectus amantium : possis dicere, illam esse insanam amicitiam : numquid ergo quisquam amat lucri causâ ? numquid ambitionis aut gloria ? Ipse per se amor, omnium aliarum rerum negligens, animos in cupiditate formæ, non sine spe mutua caritatis, accendit. Quid ergo ? ex honestiori causâ coit turpis affectus ? Non agitur, inquis, nunc hoc, an amicitia propter se, an propter aliud sit expectanda. nam si propter seipsam expectanda est, potest ad illam accedere, qui seipso contentus est. Quomodo ergo ad illam accedit ? quomodo ad rem pulcherrimam : non lucro captus, nec varietate fortunæ perterritus. Detrahit amicitia maiestatem suam, qui illam ¹⁷ parat ad bonos casus. Se contentus est sapiens. Hoc, mi Lucili, perperam plerique interpretantur : sapientem vndique submouent, & ¹⁸ intra cutem suam cogunt. Distinguendum est autem, quid & quatenus vox ista promittat. Se contentus est sapiens, ad beatè viuendum, non ad viuendum. Ad hoc enim multis illi rebus opus est ; ad illud tantum animo fano, & erecto, & despiciente fortunam. Volo tibi ¹⁹ Chrysippi quoque distinctionem indicare. Ait sapientem nullâ re indigere, & tamen multis illi rebus opus esse : contra, stulto nullâ re opus est, nullâ enim re scit vti, sed omnibus eget. Sapient

II. EPICVRVS DICEBAT.] *Eius dogma, Amicitiam ob usum fructumq, esse. Verba in Laertio: Εἶναι τὴν γῆναι τὴν φιλίαν, ὁ ἰὲ τὰς χρείας: Esse & contrahi amicitiam, ob vsus. Plutarchus, De amore in liberos. Θαυμάζεται ἔτι τοῖς θεατροῖς ὁ εἰσὼν,*

Μιθὲ γδ ἀνδραπέτρα, τίς ἀνδραπέτρον φιλεῖ; κατ' Ἐπικουρον, ὁ πατήρ τὸν υἱόν, μήτηρ τὸ τέκνον, οἱ παῖδες τοὺς τεκόντας:

In theatris admirationi est, qui dicit,

Mercede nam quis hominis, hominem diligit?

Iuxta Epicurum, pater filium, mater prolem, ipsi liberi parentes. Stoici contra. & hanc quoque virtutem, vt omnes, suâ causâ & pretio colendam. Cicero III. de Fimb. Minimè verò probatur huic disciplina (Stoica) de qua loquor, aut Amicitiam, aut Iustitiam, propter vtilitates adscisci, aut probari. Plura nos in Ethicis: & videbis *Manuduct.* I I I. *Dissert.* XVI.

12. QVAS TEMPORARIAS.] *Temporibus aptas, & cum iis manentes, abeuntes. Ita in Cartio, Temporaria ingenia: qua consilia & sese pro temporibus mutant.*

13. FLORENTES AMICORVM TURBA.] *Communis locus. sed isti nomine amici, non re audiunt. Euripides:*

*Ὅνομα γδ, ἔρχοι δ' ἀπ' ἐγμοῦ οἱ φίλοι,
Οἱ μὴ πᾶσι ταῖσι συμφοραῖς ὄντες φίλοι:*

Nomen quidè, sed tem ipsam amici non habet, Qui forte tristi, non se amicos exhibent.

14. VBI PROBANTVR.] *Libri prisca, vnde probantur. rectè vtrumuis. Ennius:*

Amicus certus in re incertâ cernitur.

Lucretius:

Quò magis in dubiis homines spectare periculis
Conuenit, aduersusque in rebus nocere qui
sint.

Exaltio igitur & probatio Amici, in re tristi.

15. IMPENDAM.] *Ipse moriar. Ab hac causâ arguit Paneg. yristes, Theodosto: Humilis hæc virtus (Amicitia) dubiumque virtus iudicabatur, nec Patris digna, sed periculis habebatur.*

16. NEGOTIATIO EST.] *Cicero I. De Nat. Deorum: Amicitiam si ad fructum nostrum referemus, non erit ista Amicitia, sed mercatura quedam vtilitatum suarum.*

17. PARAT AD BONOS CASVS.] *Sic libri: & sententia bona, clara. Muretus vocem reiectum iuit, ediditq: ad casus. nec male, si tamen hoc Seneca.*

18. INTRA CUTEM.] *Intra se. Prouerbiale est: vt in Horatio,*

— quoniam in propria non pelle quiessem.

Martiali: — memento

Intra pelliculam cerdo manere tuam.

19. CHRYSIPPI DISTINCTIONEM.] *De qua ego Manuduct. I I I. Diss. X I.*

20. RESO-

A pienti & manibus, & oculis, & multis ad quotidianum vsum necessariis opus est, sed eget nullâ re: egere enim, necessitatis est: nihil autem necesse sapienti est. Ergo quamuis seipso contentus sit, amicis illi opus est. hos cupit habere quàm plurimos, non vt beatè viuat: viuat enim etiam sine amicis beatè. Summum bonum extrinsecus instrumenta non querit, domi colitur: ex se totû est. incipit fortuna esse subiectum, si quàm partem sui foris querit. Qualis tamen futura est vita sapientis, si sine amicis relinquatur in custodiam coniectus, vel in aliquâ gente alienâ destitutus, vel in nauigatione longâ retentus, aut in desertum litus eiectus? qualis est Iouis, cum ²⁰ resolutio mundo, & diis in vnum confusus, paullisper cessante naturâ, ²¹ acquiescit sibi, cogitationibus suis traditus. Tale quiddam sapiens facit. in se reconditur, secum est: quamdiu quidem illi licet suo arbitrio res suas ordinare, se contentus est: & ducit vxorem, se contentus est: & liberos tollit, se contentus est: & tamen non viuat, si fuerit sine homine victurus. Ad amicitiam fert illum nulla utilitas sua, sed naturalis irritatio. nam vt aliarum nobis rerum innata dulcedo est, sic amicitia. Quomodo solitudo in odio est, sic in dulcedine appetitio societatis. Quomodo hominem homini natura conciliat, sic inest huic quoque rei stimulus, qui nos amicitiarum appetentes faciat. Nihilominus cum sit amicorum amantissimus, cum illos sibi comparet, saepe præferat: omne intra se bonum terminabit, & dicet quod Stilpon ille dixit, Stilpon quem Epicuri epistola insequitur. Hic enim captâ patriâ, amissis liberis, amissâ vxore, cum ex incendio publico solus, & tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, cui cognomen ab exitio vrbiû Poliorcetes fuit, *Numquid perdidisset? Omnia, inquit, bona mea mecum sunt.* Ecce vir fortis ac strenuus. ipsam hostis sui victoriam vicit. Nihil, inquit, perdidit. dubitare illum coegit, an vicisset. Omnia mea mecum sunt. Iustitia, virtus, temperantia, prudentia, hoc ipsum, nihil bonum putare quod eripi possit. Miramur animalia quædam, quæ per medios ignes sine noxâ corporum transcunt: quanto hic mirabilior vir, qui per ferrum & ruinas & ignes, illæsus & indemnus euasit? Vides quanto facilius sit totam gentem, quàm vnum virum vincere? Hæc vox illi est

C communis cum Stoico. aequè & hic intacta bona per concrematas vrbes fert. Se enim ipso contentus est, hoc felicitatem suam sine designat. Ne existimes nos solos generosa verba iactare: & ipse Stilponis obiurgator Epicurus, similem illi vocem emisit, quam tu boni consule, etiam si hunc diem iam expunxi. *Si cui, inquit, sua non videntur amplissima, licet totius mundi dominus sit, tamen miser est.* Vel si hoc modo tibi melius enunciari videtur: id enim agendum, vt non verbis seruiamus, sed sensibus: *Miser est, qui se non beatissimum iudicat, licet imperet mundo.* Vt scias autem hos sensus communes esse, naturâ scilicet dictante, apud poëtam comicum inuenies.

²² Non est beatus, esse se qui non putat.

Quid enim refert qualis status tuus sit, si tibi videtur malus? Quid ergo? inquis, si beatum se dixerit ille turpiter diues, & ille multorum dominus, sed plurimum seruus: beatus suâ sententiâ fiet? Non quid dicat, sed quid sentiat, refert: nec quid vno die sentiat, sed quid assiduè. Non est autem quod verearis, ne ad indignum res tanta perueniat. Nisi

D sapienti sua non placent. omnis stultitia laborat fastidio sui.

20. RESOLVTO MUNDO.] *Per conflagrationem siue ἐκσφύρωσι in Stoicam.*

21. ACQUIESCIT SIBI.] *Chrysippus aiebat, Solum Iouem manere, omnium Deorum, post conflagrationem: ipsum autem recedere in Providentiam, atque vnâ manere ambos in solâ Ætheris siue Ignis essentia. Volebat nempe Iouem, cum Providentiâ, disponere futura, & Mundum componere: nec ineptè. Vide me 11. Physiol. Diss. XXII.*

22. NON EST BEATUS.] *Aliquid ego 11. Manducti. Dissert. XVII.*

Haftenus produxi, & vno tenore per viam ini: vereor vt deinceps sic possim, equabili industriâ & disquisitione. Quid vereor? imò non possum: ita assidui languores, & iam nuper acce illud morbi abiecerunt & abiciunt, vt egrè ad hæc talia adsurgam. Confessio exprimitur: EIA VALETUDO CEDO, EN MANVM TOLLO.